

سند راهبردی ستاد سلامت و سبک زندگی
حوزه‌های علمیه

تدوین: دبیرخانه ستادهای راهبری حوزه‌های علمیه
اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اجرایی: محمد وکیلی
ویرایش: حمیدرضا تیموری
طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی
آماده‌سازی و چاپ: چلیکه

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۳۳۱۳۳۲۶۱ - ۰۲۵

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

سند راهبردی
ستاد سلامت و
سبک زندگی اسلامی
حوزه‌های علمیه

ویرایش اول: ۱۴۰۲

دبیرخانه ستادهای راهبری حوزه‌های علمیه

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

فهرست مطالب

درآمد.....	۹
۱) ماده یک: ضرورت راهبری حوزه علمیه	۱۳
ماده دو: مأموریت تحقق «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی».....	۱۴
ماده چهار: اهداف کلان	۱۵
ماده پنج: سیاست‌های کلان	۱۶
ماده شش: راهبردهای کلان	۱۸

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادها، از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. از این رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد.

دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین‌ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت

حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به
تجمیع، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است.
بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده‌ی اساتید و
صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این
اسناد و طرح‌ها خواهد شد.

لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این
مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده
و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به
علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
۱۴۰۱ شمسی

درآمد

مسئله «سلامت» از جمله مسائل مهم جامعه بشری است که از دیرباز، گفت‌وگوهای بسیاری در پی داشته و نگرش‌های متفاوتی در قبال آن وجود داشته است و دارد که معلول نوع نگاه به انسان و حقیقت وجودی او است. به تناسب ایده، مذهب و فرهنگ حاکم بر گروه‌ها و جوامع مختلف بشری، دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به مسئله سلامت وجود دارد. نوع نگاه و بینشی که هر فرد یا جامعه به مسئله سلامت دارد، نقش بسزایی در شکل‌گیری سبک زندگی و جهت‌دهی به مسیر زندگی افراد آن جامعه خواهد داشت. قطعاً کامل‌ترین نگرش به حوزه سلامت را می‌توان در آموزه‌های کامل‌ترین دین الهی،

یعنی اسلام، جست‌وجو کرد. دین اسلام که مبتنی بر وحی و متناسب با زندگی و تکامل انسان است، به انسان با وسعت بیشتری می‌نگرد و سلامتی را مهم‌ترین عنصر حفظ انسان و بستر مناسبی برای رشد در همه ابعاد وجودی وی می‌داند و بر آن تأکید بسیار دارد، چون دارا بودن نعمت سلامتی می‌تواند بستر مناسبی برای فرد ایجاد کند تا با انجام تکالیف الهی، در مسیر تکامل حرکت نماید و سعادت اخروی خویش را تأمین کند. دین اسلام نوعی از سلامتی را شایسته انسان می‌داند که افزون بر بهره‌مندی از ابعاد جسمانی و زیستی لازم، به سلامت معنوی نیز دست یافته باشد. بر اساس این نگاه تا زمانی که انسان، فراتر از ابعاد جسمانی و مادی سلامت، به سلامت معنوی اصیل خود (حیات طیبه) - که بر دو پایه ایمان و عمل صالح (یا همان باور و رفتار صحیح انسانی و الهی) قرار دارد - دست نیابد، به سلامت انسانی واقعی دست نیافته و تنها از ابعاد زیست مادی

سلامت خود بهره برده است. اسلام ضمن توجه و اهمیت دادن به ابعاد و ساحت‌های گوناگون سلامت انسان، معتقد است باید به تمامی این ابعاد و حیثیت‌های سلامت به شکل جامع، متوازن و هماهنگ با یکدیگر توجه شود. این ظرفیت‌های سلامتی باید به گونه‌ای فعال و شکوفا شوند که مصالح حقیقی مادی و معنوی انسان را نه تنها در سلامت دنیا، بلکه در سلامت جاودانه و متکامل اخروی نیز تأمین کنند. با این نگرش، می‌توان دریافت که عرصه‌های مشترک فراوانی بین آموزه‌های اسلامی و سلامتی وجود دارد تا بتوان «نظام جامع سلامت اسلام» را ارائه کرد. این نظام با اصول و مبانی خاص خود که سرچشمه الهی دارد، می‌تواند نقشی برجسته در رفع اشتباهات نظام‌های سلامت برگرفته از مکتب طبی مادی (اومانیستی) ایفا کند. از این رو، می‌توان ضرورت توجه به دیدگاه اسلامی در موضوع سلامت و نقش بی‌بدیل حوزه علمیه را مطرح کرد.

طبیعی است که الگوی اسلامی در حوزه سلامت تحقق نیافته است. به همین دلیل، یکی از مطالبات مقام معظم رهبری برآورده‌ساختن نظام متناسب با اصول و ارزش‌های دینی است که در بند اول سیاست‌های کلی سلامت، ابلاغ‌شده از سوی مقام معظم رهبری، به آن اشاره شده است: «ارائه خدمات آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، درمانی و توان‌بخشی سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی - اسلامی و نهادینه‌سازی آن در جامعه.» به منظور رسیدن به این هدف مقدس و استفاده از تمام ظرفیت‌های داخلی و خارجی مسلماً باید چشم‌اندازی طراحی کرد و برای محقق‌شدن این چشم‌انداز بزرگ، لازم است برای حرکت به سوی آن، هدف‌گذاری صحیح انجام شود، راهکارهای لازم و برنامه‌های موردنیاز برای رسیدن به اهداف تعیین‌گردد و اولویت‌بندی شود و محدودیت‌ها و موانع قابل پیش‌بینی یا موجود بر سر راه این حرکت

مهم شناسایی شود و با رفع این موانع و چالش‌ها، با حداکثر دقت و سرعت به سمت اهداف حرکت کرد تا وقوع چشم‌انداز را به نظاره نشست. برای رسیدن به چنین هدف والایی، سند راهبردی ستاد سلامت و سبک زندگی حوزه علمیه تدوین و ارائه شده است.

۱. ماده یک: ضرورت راهبری حوزه علمیه

۱. رسالت حوزه علمیه در نظام‌سازی سلامت و سبک زندگی اسلامی؛
۲. پیشینه گستره طب و سلامت و سبک زندگی اسلامی در تاریخ حوزه علمیه؛
۳. نقش انحصاری حوزه علمیه در کارشناسی نصوص دینی در عرصه سلامت و سبک زندگی؛
۴. توانمندی حوزه علمیه در فرهنگ‌سازی عمومی و جریان‌سازی مؤثر اجتماعی؛
۵. نقش بی‌بدیل حوزه در بخش سلامت معنوی (مؤثر بر سلامت جسمانی)؛
۶. مصون‌سازی جامعه از توطئه‌های دشمن در عرصه سلامت و سبک زندگی؛

۷. نقش حوزه در پایش و تقابل بنیادین با آسیب‌های

نظام سلامت و سبک زندگی غیردینی؛

۸. توانمندی حوزه علمیه در برخی علوم کاربردی

«نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی».

ماده دو: مأموریت تحقق «نظام جامع سلامت و

سبک زندگی اسلامی».

ماده سه: چشم‌انداز ستاد راهبری سلامت و سبک

زندگی اسلامی حوزه علمیه در افق سال ۱۴۱۴ به

عنوان مرجع اصلی در عرصه‌های ذیل خواهد بود:

۱. تولید و ترویج «نظام جامع سلامت و سبک

زندگی اسلامی»؛

۲. حمایت، هدایت و نظارت در عرصه سلامت

و سبک زندگی اسلامی؛

۳. استانداردسازی و ارائه الگوی سلامت و

سبک زندگی اسلامی در منطقه و جهان؛

۴. تربیت نیروی انسانی برای «نظام جامع

سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۵. نقش‌آفرین عرصه دیپلماسی عمومی در

«نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۶. جهت‌دهی اقتصاد سلامت حلال و طیب و قطع وابستگی ملی.

ماده چهار: اهداف کلان

۱. ایجاد گفتمان فراگیر «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی» در حوزه حاکمیت، مردم و مشاغل؛
۲. احیای دانش بنیادی و کاربردی «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۳. دستیابی به قوانین «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۴. ایجاد شبکه مردمی به عنوان محور «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۵. تبیین شاخص‌های امنیت زیست‌بوم انسانی و طبیعی؛
۶. تبیین شاخص‌های اقتصادی «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۷. تدوین نظام استانداردها و شیوه‌نامه‌های «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی» در بخش‌های مرتبط (غذا، بهداشت، درمان و

از این دست)؛

۸. تقویت دیپلماسی عمومی از طریق «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۹. ایجاد تحول در رشد کمی و کیفی جمعیت کشور با رویکرد سلامت.

ماده پنج: سیاست‌های کلان

۱. تأکید بر روش اجتهادی در استنباط ارکان «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۲. محوردانستن دیدگاه‌های امام راحل و مقام معظم رهبری در عرصه سلامت و سبک زندگی اسلامی؛
۳. مرجعیت حوزه علمیه در نظریه‌پردازی و اصلاح بنیان‌های دینی حوزه سلامت؛
۴. اولویت پیشگیری بر درمان در «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۵. نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی و تقابل با سبک زندگی غربی؛
۶. حاکمیت فرهنگ جهادی در تمامی ابعاد «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۷. اهتمام به جایگاه مسجد و مراکز فرهنگی
برای گفتمان‌سازی در عرصه سلامت و سبک
زندگی اسلامی؛

۸. توجه به نقش اقشار مؤثر (از قبیل بانوان و
جوانان) در گفتمان‌سازی «نظام جامع سلامت
و سبک زندگی اسلامی»؛

۹. اهتمام به ظرفیت فضای مجازی، با توجه
به نقش مؤثر آن در گفتمان‌سازی و حکمرانی
جهانی در آینده؛

۱۰. اهتمام به بهره‌گیری مناسب از ظرفیت
رسانه‌ها برای ترویج و فرهنگ‌سازی در عرصه
سلامت و سبک زندگی اسلامی؛

۱۱. اهتمام به ارتقای مشارکت همگانی و
مسئولیت‌پذیری اجتماع؛

۱۲. هم‌افزایی بین نهادها و سازمان‌های
مرتبط با «نظام جامع سلامت و سبک زندگی
اسلامی»؛

۱۳. اهتمام به ایجاد تفاهم با نهادهای اجرایی،
برای ورود تدریجی «نظام جامع سلامت
و سبک زندگی اسلامی» در ساختار رسمی

بهداشت و درمان کشور؛

۱۴. اهتمام به همکاری سازنده با دانشگاه‌ها

برای ترویج «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی».

ماده شش: راهبردهای کلان

۱. تعیین حوزه علمیه قم به عنوان قطب اصلی «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۲. ظرفیت‌سازی: شناسایی و به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های ملی و بین‌المللی برای گسترش «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۳. تأسیس پژوهشگاه به منظور بسترسازی برای ایجاد بینش عمیق نسبت به آموزه‌های دینی در حوزه «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی» و کاربردی کردن آن؛

۴. تأسیس دانشگاه، با طراحی و راه‌اندازی دانش‌های میان‌رشته‌ای موردنیاز «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۵. تأسیس انجمن علمی دین و سلامت برای راه‌اندازی نشریات پژوهشی و تعامل با مراکز علمی؛
۶. راه‌اندازی مرکز شاخص و پیوست‌نگاری سلامت بر اساس «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۷. راه‌اندازی شبکه مردمی، رسانه‌ای و حضور فعال در شبکه‌های اجتماعی از طریق ایجاد پایگاه اطلاع‌رسانی و شبکه جهانی، راه‌اندازی سایت‌ها به زبان‌های زنده دنیا برای هدایت و پیشبرد «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛
۸. تعامل کارآمد با صداوسیما: شورای سیاست‌گذاری سلامت، شبکه‌های درون‌مرزی و برون‌مرزی برای تغییر نگرش و تولید برنامه‌های مناسب با اهداف «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۹. تعامل مؤثر با مراکز و نهادهای دینی مانند سازمان تبلیغات اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی، سازمان امور مساجد (بسیج ائمه جماعات)، دبیرخانه ائمه جمعه (بسیج امامان جمعه) برای ترویج و کاربردی کردن «نظام

جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی»؛

۱۰. تعامل مؤثر و همکاری با نهادهای و مراکز علمی در داخل و خارج کشور با مشارکت و حضور فعال در مجامع بین‌المللی و مراکز دین و سلامت سایر کشورهای اسلامی؛

۱۱. تعامل مؤثر با بخش‌های مختلف در وزارت بهداشت، برای تغییر در ساختار برنامه‌ریزی، مدیریتی، آموزشی و پژوهشی در این وزارت و حرکت به سوی ساختار مطلوب؛

۱۲. ارائه خدمات پشتیبانی نظری و کاربردی (تجهیز کتابخانه تخصصی طب اسلامی، حمایت مالی و معنوی از پایان‌نامه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی، حمایت از مراکز خدمات سلامت هم‌راستا با «نظام جامع سلامت و سبک زندگی اسلامی» و نظایر آن).